

Cartes que surten de l'armari

L'epistolari (I) Epistolaris i Memòria Històrica

La Història oficial s'interioritza millor i esdevé més propera amb les microhistòries i per això segueix essent necessari tibar fils que ens portin fins les vivències particulars de la Guerra Civil, la postguerra i, si pot ser, la preguerra. Aquesta part de la nostra història és present a totes les famílies en el record o les experiències viscudes pels de més edat, i no la podem liquidar amb un que "no torni a passar mai més" o amb la identificació de bons o dolents. A nivell familiar, tampoc la podem aparcar en llibres o tractats que referencien les estadístiques de morts, els moviments dels fronts, els noms dels militars o governants que ja tothom coneix: les veritats locals són molt més riques i poden ser útils encara, per matisar i complementar allò que ja està documentat.

Potser durant un bon temps calia "no parlar-ne, no pensar-hi", per part d'aquells que la van passar i en necessitaven la fi, perquè la ferida era massa recent. Per això s'ha de tenir respecte, i molt... No molestar aquells que necessiten o han optat per aquest silenci. Però un nombre considerable dels néts (hi ha coincidència des dels àmbits acadèmics de la psicologia i la història en destacar aquest paper catàrtic de la tercera generació) s'està prenent molt en seriosament la voluntat de preguntar i preguntar i que se n'expliqui més i més...

Com que per escoltar els relats que tenen que veure directament amb la guerra per veu dels pro-

tagonistes comença a ser tard, aquest article vol convidar a la recerca, preservació i difusió dels documents personals que s'hi refereixen. Es tracta de fer sortir les cartes dels calaixos i capsets guardades als armaris de les cases, conservar-les i interpretar-les, i reviure les vivències dels nostres avis i àvies a partir de les històries personals.

Els nostres protagonistes d'avui van ser mobilitzats l'any 38 i van lluitar amb l'exercit republicà. Com molts altres, una vegada finalitzada la Guerra Civil (abril de 1939), van haver d'incorporar-se els primers mesos de la dictadura franquista a l'exèrcit de nou, ja que era aleshores que complien l'edat reglamentària del Servei Militar. Un d'ells no va ser llicenciat definitivament fins al final de la 2a Guerra Mundial (1945), al voltant de 7 anys des de la seva primera partida. L'altre tenia el pare major de 60 anys, cosa que li va permetre lliurar-se de fer la mili.

A les cartes que es van intercanviar (aquí se'n presenta un petit recull, donat després d'ella mort d'un d'ells) hi trobem reflectides les inquietuds de l'etapa històrica en què s'emmarquen, de manera que ens són útils per tal de recordar allò que va passar, i conèixer-ho a partir de testimonis directes.

Però, sobretot, aquests escrits ens presenten no només les angories i el patiment que la guerra civil

va provocar, sinó que principalment ens arriba una versió entranyable del que sentien els seus protagonistes, degut i "malgrat tot" el que havia passat i el que els havia passat a ells. Així, a més de la lògica preocupació per haver de tornar a marxar de casa o la resignació de ser lluny per part dels que no ho van poder evitar, hi trobem el nexa d'unió que són els esdeveniments de la vida local, la comparació entre el que fa la joventut en els diferents llocs on es troben els relators i la comunicació de novetats, tant notícies bones com de doloroses, sobre els amics...

Poder copsar l'estat d'ànim dels dos amics en base al que es van escriure, provoca necessàriament la reflexió sobre els esdeveniments que van viure. També fa possible conèixer millor -i de primera mà- els períodes de preguerra, guerra civil i postguerra, fins i tot quan semblaria que ja està tot dit i investigat sobre aquest tema.

Destinem aquestes pàgines a la transcripció literal de cinc d'aquestes cartes, com a homenatge a tots els que puguin sentir-se identificats amb el seu contingut, com a mostra de la seva capacitat per transmetre les emocions d'aquells dies i aquelles persones, i com a reclam per fer aflorar documents d'aquest tipus a casa nostra.

Roser Grau